

Источники и литература

1. Колганов А.И. Путь к социализму. Трагедия и подвиг. – Москва: “Экономика”, 1990.
2. Кислицын С.А. История России в вопросах и ответах. Курс лекций. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 1997.
3. Гордон Л.А, Клопов Э.В. Что это было? Размышления о предпосылках и итогах того, что случилось с нами в 30-40-е годы. – Москва, 1989.
4. Казиев С.Ш., Бурдина Е.Н. Отечественная история в таблицах и схемах. – Москва, «Лист», 1997
5. Политбюро и крестьянство: высылка, спецпоселение 1930-1944. Книга 1. – Москва: РОССПЭН, 2005.
6. ЦК РКП(б)–ВКП(б) и национальный вопрос. Книга 1. 1918-1933 гг. – Москва: РОССПЭН, 2005.
7. Джафаров М. Ш. Политический террор и судьбы азербайджанских немцев. Дисс. кан. ист. наук. – Баку, 1999.
8. <http://historic.ru/news/item/f00/s12/n0001293/index.shtml>
9. Zerkalo, Июнь. 14, 2008, <http://www.zerkalo.az/rubric.php?id=33546&dd=14&mo=6&yr=2008>
10. Интернет-журнал НОВАЯ ПОЛИТИКА. Выпуск от 6/09/2008, <http://www.novopol.ru/text52463.html>
11. Qafqazda Sovet totalitarizmi (20-30-cu illər). Elmi konfransın materialları. Xəzər Universiteti, 6-7 noyabr 1998. – Bakı, 1998.
12. Qaffarov T., Məmmədov İ., Məmmədov X. və b. “Azərbaycan tarixi”. – Bakı: Çaşoğlu, 2003. – 376 s.

Добродум О.В.**РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ РОСІЇ В ІНТЕРНЕТІ (ДЕЯКІ ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ)**

Релігійне життя сучасності вочевидь зазнає модифікацію в результаті впливу інформаційних технологій. Порівняння оффлайнового («по цей бік» монітору) та онлайнного («по той бік» монітору) вимірів релігії доцільне з урахуванням того, що саме онлайнний вимір являє собою новий тип існування релігії. Для оффлайнових релігій кіберпростір постає за засіб існування релігії, в той час як для онлайнних релігій – за спосіб її існування (*modus vivendi*). І якщо оффлайнова релігійність знаменує собою розширення можливостей та кількісне відтворення релігійного досвіду, для онлайнних релігій Інтернет забезпечує нову якість та новий рівень релігійних відносин, актуалізований саме завдяки Всесвітній мережі.

Перш за все, треба відзначити відносно незначну кібернетизованість російського простору. Так, за даними на 3 березня 2008 р. у середньому по Росії тільки близько 25% родин користувалося Інтернетом. Торкаючись питання порівняння оффлайнових проявів релігійності з власне онлайнними, можна зазначити, що відмітна риса Глобальної павутини - те, що релігійні меншості та нові релігійні рухи почуваються у мережі вповні комфортно, часто-густо використовуючи потенціал мережних ресурсів значно інтенсивніше та ефективніше, аби досягти онлайнної переваги у прозелітській і місіонерській діяльності. Згідно з опитуваннями сайту religage.ru, середній користувач Інтернету - це молода освічена і соціально активна людина, що має високий інтерес до гадання, магії, окультних оздоровчих практик і взагалі до окультно-нетрадиційних вчень та психокультів, які б уможливили жити успішно, багато і без хвороб. На цьому тлі десятикратно меншим є інтерес до нових релігійних рухів, найпопулярніші з яких: "Рейкі" Мікадо Усуї, реріхіанство і теософія, сайєнтологія Рона Хаббарда, Ошо, Суспільство свідомості Крішни, неоп'ятидесятництво (особливо вчення подружжя Коуплендів), ДЕІР, Свідки Ієгови, Анастасія Володимира Мегре-Пузакова, Саї Баба, тобто найпопулярнішими є окультні й неоіндуїстські рухи [1].

Уперше на пострадянському науковому просторі термін "віртуалізація як конвергентний процес релігійного життя II половини XX сторіччя" запровадив Е.І.Мартинюк [2]. Він позначив цим терміном конвергентний процес зростання ролі кібернетичних ЗМІ в сучасному релігійному житті. Характеристику віртуальних релігій і відображення релігійного життя в Інтернеті було здійснено нами в попередніх публікаціях [3].

У даній статті ставиться за мету охарактеризувати комп'ютерну мережу і як спосіб централізації релігійного й церковного життя, і як можливість для автономізації носіїв релігії на всіх рівнях. Як спосіб досягнення поставленої в даній статті мети ми зробимо дослідження кібер-складової релігійного життя РФ (Росії) на матеріалах Рунету (російськомовного сегменту Інтернету).

Інтернет є важливим релігійним середовищем для жителів РФ. Згідно з результатами опитування за січень 2004 р., 59,7% опитаних користувачів Рунету вважають себе віруючими. Найпоширенішою релігією серед учасників опитування виявилось православ'я - з ним себе ототожнюють 63,2% із числа віруючих респондентів. Заявили про свою прихильність до інших християнських конфесій 6,5%. Мусульман виявилось близько 2% [4].

Концептуальне обґрунтування релігійного кібер-життя багатоманітне та амбівалентне. Відносно нерелігійними є погляди прихильників релігії дигіталізму, чії засади збігаються із сюжетом "Матриці": наш світ - переконливий електронний міраж, інтерактивна комп'ютерна програма. Дигіталісти називають п'ять імовірних причин Армагедону: відключення головного комп'ютера; рішення системного адміністратора; хакерська атака; проникнення вірусу; щось, у корені відмінне від перерахованого вище. Згідно з концепцією дигіталізму, Армагедон відбудеться лише в нашій свідомості, інтегрованої у комп'ютерну програму. Ми не зникнемо, а просто повернемося в споконвічну реальність [5]. Неортодоксальними поглядами відрізняється й вчення професора Валентина Кареліна, що заявляє про існування "біокомп'ютера-ноосфери-премудрості" як деякої живої, розумної сутності - інформаційної оболонки Землі, що створена Богом і, не будучи ангелом, виконує

його вказівки Бога [6]. Ультраортодоксальні погляди можна проілюструвати твердженнями В.П.Філімонова про те, що побудова глобального мережного інформаційно-стільникового суспільства означає побудову все-світньої технотронної диктатури, електронного концтабору. Головним інструментом цього процесу є присвоєння ІНН - це перетворює людину на смарт-карту, на придаток комп'ютера і робить незахищеною від будь-яких високотехнологічних втручань у її тіло, аж до вживляння мініатюрних електронних пристроїв або нанесення невидимих штрих-кодів, що мають властивості апокаліптичного написання [7].

Можна згадати, що на початку ери Інтернету найпозитивнішим чином до нових засобів комунікації віднеслися представники протестантських конфесій, і лише пізніше до них приєдналися католицька і православна церкви. Заступником католиків в Інтернеті є Ісідор Севільський, що жив в VI-VII ст. в Іспанії й став відомим завдяки складеній ним 20-томній "Етимології". У мережі з'явився віртуальний орден святого Ісидора Севільського, а також "Молитва перед виходом в Інтернет" [8]. РПЦ досі не визначилася з кандидатурою небесного заступника Рунету; у цій якості пропонувався святий Феофан Затворник, що багато десятиліть провів на самоті, проте активно спілкувався з миром на відстані за допомогою листів. Диякон Андрій Кураєв пропонував оголосити заступником православного Інтернету євангеліста Іоанна Богослова.

5 грудня 2006 р. Голова РПЦ Алексій II заявив, що місіонерська робота з використанням нових комунікаційних технологій має загальнонаціональне значення. Патріарх відчитав столичне духовництво, що не оновлює роками парафіяльні Інтернет-сайти. Роком раніше він уже заявляв, що не вітає ідею відмови православних віруючих від користування Інтернетом або телебаченням як "інструментом поширення пороку", назвавши Всесвітню павутину й телемовлення "засобами християнської благовісті" [9]. 1 травня 2005 р. відкрився портал www.patriarchia.ru - офіційний інформаційний ресурс РПЦ.

РФ розширює функціональність релігійних онлайн-сервісів. Загальним явищем релігійного життя РПЦ стають програми запалювання віртуальних свіч і лампад перед віртуальними іконами; програми електронної Біблії. Проводяться Інтернет-мости, трансляції богослужінь і прямі онлайн-трансляції за участю релігійних діячів, православні Інтернет-конкурси, фотофоруми. У липні 2006 р. у Рунеті з'явився жіночий міжконфесійний монотейстичний журнал "Жіноча Душа" для тих, хто сповідує іслам, християнство, іудаїзм або шукає духовний шлях. У Росії практикується онлайн-новий спосіб здійснення дуа (молитви), що його пропонують татарстанські мусульмани за адресою: www.imancentre.ru. Благодійні проекти в Рунеті розміщуються, зокрема, за адресами: deti.msk.ru, mariaschildren.ru, pomogi.org, sos.ru, www.otkazniki.ru.

Незважаючи на те, що більшість християнських церков, у першу чергу, католицька і православна, негативно ставляться до сповіді онлайн, в англосовієтському сегменті Інтернету є декілька сайтів сповіді: absolution-online.com, postsecret.blogspot.com, mysecret.tv. В 2007 р. у Рунеті з'явився Доброметр - сервіс, що допомагає користувачам вести список своїх щоденних досягнень, справ, обговорювати їх із друзями і самовдосконалюватися.

Характерною рисою релігійного життя онлайн є релігійний блогінг. (Блогінг – порівняно новий канал комунікації, що з'явився на початку 2000-х років у США – повідомлення на Інтернет-форумах й співтовариствах, в онлайн-щоденниках, коментарях до статей і матеріалів, особистих сторінках й сайтах, що мають високий рейтинг відвідуваності). А в 2007 р. щорічний Собор Російської православної старообрядницької церкви заборонив своїм чадам при виступах в Інтернеті з церковних питань використовувати нікі (псевдоніми).

8 серпня 2007 р. було запропоновано релігійну версію YouTube. На GodTube розташувався релігійний контент: передачі телепроповідників, освітні програми, християнська музика, комедії й ролики користувачів, комедійні відеосюжети, відеозаписи богословських дебатів. Планувалося запустити сервіс Godcaster, за допомогою якого будь-яка церква безкоштовно транслюватиме свої служби. Існує кілька сайтів зі схожою тематикою для мусульман - HalalTube.com і IslamicTube.net. На сайті IslamNews відкрився розділ "Відео", де можна "скачати" як російські, так і закордонні відеоролики на ісламські теми. У червні 2006 р. у Рунеті був запущений православний відеохостінг - Ортомедиа.Ру. Тієї ж мети домагаються учасники проекту Обетование.Ру.

За останні роки в Росії відбулася ціла низка релігійних кібер-конфліктів, наведемо декілька прикладів. Так, у березні 2002 р. відбувся віртуальний візит Іоанна Павла II до росіян. Папа Римський звернувся до віруючих російською, закликав їх бути ближче один до одного, вірувати й служити Священному писанню. Транслювати звернення Іоанна Павла II, незважаючи на його прохання, відмовилися всі російські телекомпанії. Голова РПЦ Алексій II тоді зазначив, що розглядає телеміст, установлений між Ватиканом і католицьким собором Непорочного зачаття в Москві, як вторгнення на Русь.

У лютому 2007 р. московська патріархія зробила заяву з приводу "кричущого факту блюзнірства": на Інтернет-аукціоні були виставлені на продаж нібито мошні православного святого - череп і плечова кістка. У цьому зв'язку РПЦ заявила, що обурена торгами людськими останками.

Можна згадати й те, як 14 лютого 2008 р. російський православно-патріотичний молодіжний рух "Георгієвці" провів Інтернет-акцію "За справжню любов" і закликав змінити свої "юзерпіки" (картинки або анімації) на зображення перекреслених "продажних" "валентинок". Своє завдання "георгієвці" бачили в тому, щоб поінформувати широку Інтернет-аудиторію про язичницьку й комерційну природу свята святого Валентина.

Серед релігійних кібер-конфліктів антиісламської спрямованості можна назвати випадки, коли у лютому 2007 р. сайт Islamnews.ru був зламаний хакерами, що знищили інформаційну базу, причому злом був здійснений з території США. Незадовго до цього інциденту піддався хакерській атаці американський сайт Ради ісламської шури Південної Каліфорнії shuracouncil.org. У серпні 2007 р. у співтоваристві sup.ru з'явилася повідомлення про акції проти співтовариства ru_islam. Щодня в профілі співтовариства стали з'являтися віртуальні подарунки від анонімних ЖЖ-користувачів - іконки з зображенням свині. Надалі відсилання в

ru_islam "свиней" перетворилося на спам. У листопаді 2007 р. студент Віктор Мільков був визнаний винним у розміщенні в Інтернеті скандального ролика "Страта таджика й дагестанця", які були вбиті в лісі на тлі нацистського прапора. Студент із Майкопа потрапив у руки влади після того, як російське телебачення показало ролик у повному обсязі, що викликало обурення громадськості.

У даній статті комп'ютерна мережа постала і як спосіб централізації релігійного й церковного життя, і як можливість для автономізації носіїв релігії на всіх рівнях. Централізація релігійного й церковного життя здійснюється шляхом онлайн-масовізації й концентрації учасників у процесі участі в релігійних кібервійнах, релігійному блогінгу, розсиланню релігійного спаму та вірусів. Актори релігійного кібер-процесу (кібер-богослови, релігійні хакери, релігійні блогери, релігійні спамери, окремі віруючі-користувачі) здійснюють процес автономізації носіїв релігії.

Проведене дослідження сприяє усвідомленню деяких аспектів кібер-складових релігійного життя Росії на матеріалах Рунету. Реалії сучасного релігійного життя вже практично нерозривно пов'язані з використанням комунікаційних технологій, оскільки релігійна соціалізація й релігійне самовираження в цей час значним чином здійснюються завдяки Інтернету, а інформаційні технології, у свою чергу, у всезростаючому ступені торкаються практично всіх аспектів життєдіяльності релігійних співтовариств. Розвиток інформаційних технологій сприяв активізації релігійного життя: появи релігійного Інтернету, релігійного відеохостінгу GodTube, кібер-церковного життя, відкриттю Інтернет-церков, віртуального місіонерства. Конфліктогенними зонами здійснення релігійного життя в Інтернеті є сайти, що пропагують ідеї педофільї, порнографії, суїциду, релігійної ксенофобії, а також подекуди релігійний блогінг, релігійний спам, релігійне хакерство. Крайні прояви релігійного життя в комп'ютерній мережі виражаються, зокрема, у вигляді таких політичних антитехнологій, як електронні й вірусні війни, комп'ютерне піратство, віртуальне шпигунство, кібертероризм.

Таким чином, релігійне життя сучасності усе більш упевнено здійснюється в онлайні. Дане дослідження не вичерпує вивчення особливостей релігійного життя в кібер-просторі Росії, будучи першим наближенням до систематизації феномену релігійного кібер-життя в цій країні.

Джерела та література

1. Степаненко М. Секты и оккультизм в российском Интернете: оценка интереса к данным информационным ресурсам <http://religare.ru/article51297.htm>
2. Мартынюк Э.И. Особенности религиозной жизни во второй половине XX века (методическое пособие для учителей по всемирной истории и религиоведению). – Одесса: ИПКУ, 1997. – 169 с.
3. Добродум О.В. Виртуализация и Интернет-религии в Рунете // Наука і релігія: Проблеми діалогу. – Одеса: Наука і техніка, 2005. – Випуск 3. – С.39-64;
4. Добродум О.В. Виртуализация религии (на материалах Рунета) <http://www.e-religions.net/reports/dobrodum.htm>.
5. 63% Верующих пользователей Интернета - православные <http://www.sedmica.orthodoxy.ru/128-19-01-04.php#40>
6. Эм С. Deus ex Matrix: религии и культы Эры Интернета <http://archive.experiment.ru/articles/66>
7. Степаненко М. Бесовщина в биокомпьютерной интерпретации <http://www.voskres.ru/taina/biocomp.htm>
8. Филимонов В.П. Новые информационные технологии на службе грядущего антихриста <http://www.zaistinu.ru/articles/?aid=1758>
9. Журенков К. Святая "крыша" <http://subscribe.ru/archive/religion.newlifealmaty/200008/01114706.html>
10. Минин С. Место Церкви в глобальной сети http://religion.ng.ru/events/2006-12-20/3_mesto.html.

Задержчук І.П.

РОЗВИТОК БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ У НІМЦІВ КРИМУ В XIX – 30-ТІ РР. XX СТ.

У системі просвіти будь-якого народу чільне місце посідають бібліотеки. Саме від розгалуженості їх мережі залежить рівень освіченості населення країни. В умовах відродження культури національних меншин бібліотеки мають стати тією ланкою, що буде координувати дії усіх гілок влади й громадських організацій у цій сфері. Важлива роль етнічних бібліотек або відділів у забезпеченні реалізації культурних прав національних меншин, особливо у місцях їх компактного проживання. Адже загально відомо, що за часів панування радянської влади проводилася активна політика зі знищення етнічної самоідентичності. Чи не найбільших втрат зазнали німці, зокрема на рівні рідної мови. За роки незалежності України в етнічних німців з'явилася можливість розпочати процес відродження. При цьому вагоме значення мають не лише недільні школи, але й класи з німецькою мовою навчання й бібліотеки. Саме у створенні розгалуженої бібліотечної мережі полягає один із ефективних шляхів забезпечення реалізації німцями своїх культурних прав.

Тому актуальним є звернення до набутого досвіду в розвитку бібліотечної справи. Головна ж мета полягає в акцентуванні уваги влади та громадськості на історії бібліотек у системі просвіти кримських німців. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити низку завдань: з'ясувати, що сприяло становленню бібліотечної справи серед німців Криму; виявити, процеси, які впливали на розширення їх мережі; проаналізувати шляхи поповнення фондів тощо.